

"ХУБАВАТА ЕЛЕНА" НА БЛИЗКИЯ ИЗТОК – СИРИЯ ПРЕЗ ТЕОРИИТЕ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Евгения Василева*

Увод

Когато теориите за международните отношения си говорят за Сирия, можем да ги обвиним в безчувственост, но не и в неспособност да задават и отговарят на важни въпроси. Основната цел на статията е да представи аналитична рефлексия на един такъв разговор. Подобен тип статии понякога могат да бъдат обозначени като "научно съобщение". Всъщност това е теоретичен анализ на съдържанието на текстове (изказвания), което обосновава и надхвърлянето по обем на типичното научно съобщение.

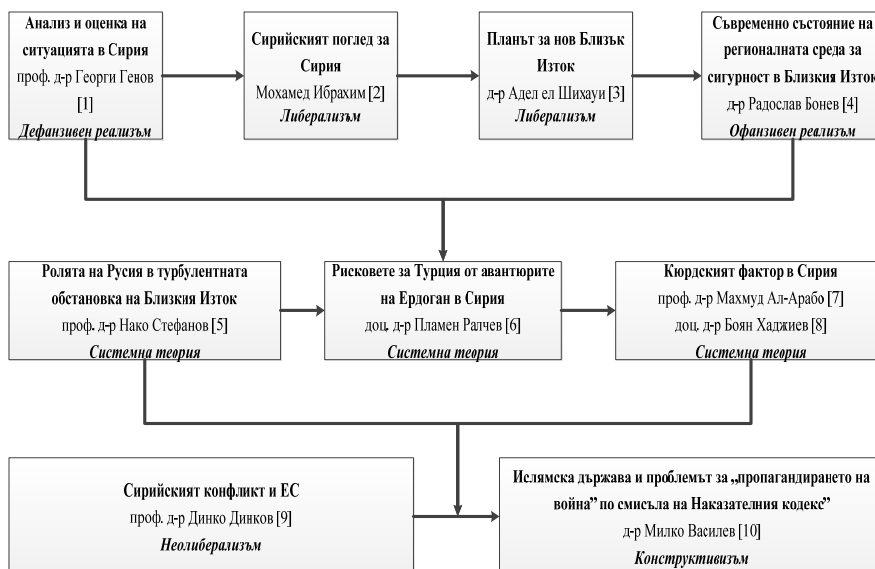
В случая обект на анализ е научната конференция с международно участие на тема "Сирия – геополитически сблъсъци и сценарии за развитие", организирана от катедра "Международни отношения" в УНСС и проведена на 16 май 2018 г. Тя е проблемно ориентирана и с ясен фокус, което е порядко срещано в академичната практика, но това позволява акумулиране на същностно и значимо знание и експертиза по конкретен проблем, както и активна дискусия.

Статията е структурирана по две измерения. *Първото*, това са темите на основните доклади и застъпените в тях позиции, както и свързаните въпроси и полемика. Темите са разделени в три панела – (1) история, състояние на региона, сирийската и арабската позиция; (2) ролята на заинтересованите страни – Русия, Турция, кюрдите по-подробно, САЩ и Иран в дискусията; (3) значимостта на ЕС като регионален и глобален агент, ролята и предизвикателствата пред България, свързани с трафика на хора от региона и правното формулиране на новите опасности.

Второто са основните теоретични направления в изследването на международните отношения. Обсъдените идеи могат да бъдат отнесени най-общо от една страна към неореализма с неговите разновидности – офанзивен реализъм, дефанзивен реализъм и системна теория. Трябва да се направи предварителното уточнение, че системната теория е разгледана самостоятелно, не толкова като част от неореализма, тъй като тя има капацитета да включи в себе си постановки от различни подходи. Дори може да бъде

* Евгения Василева, доцент, доктор, катедра "Международни отношения", УНСС, email: evgenia.vasileva@unwe.eu

възприемана като метатеория, независимо че е формулирана в рамките на неореализма. От другата страна на теоретичния дебат по време на конференцията са конструктивизъм, либерализъм в класическия му вариант и неолиберализъм по отношение ролята на международните институции и ЕС. Темите и последователността на изказванията са водещият критерий и в тази рамка са поставени отделните позиции, допусканията и аргументите на теориите, както и на съпоставянето между тях (вж. фигура 1).

Фиг. 1. Темите на докладите, отнесени към теории на международните отношения

Дефанзивен реализъм – история и състояние на Сирийския въпрос

Основните допускания на дефанзивния реализъм за поведението и конфликтите в международен план предполагат, че един управляващ режим би се стремил преобладаващо към "достатъчна сила", за да гарантира сигурността си в условия на анархия (Waltz, 1979; Baldwin, D., 2013). Освен това, при конфликт технологиите и географията винаги облагодетелстват отбраната. Издръжливостта на управлението на Башар Асад от началото на размириците през 2011 г. с Арабската пролет може да се приеме като реалност, която потвърждава теорията.

Според предложената в дискусиата експертна оценка, към 2018 г. в Сирия реално няма гражданска война, тъй като липсват нейни дефиниращи елементи, а в продължение на три години външните фактори само наблюдават и декларираат неучастие, въпреки стремежа за сваляне на управляващия режим. Специфично за това географско поле на концептуално недефиниран сблъсък, освен продължителността, е и превръщането на информационните технологии в изключително важно средство на правенето на политика и на вътрешно, и на международно ниво (Хаджиев, 2017; Лъкет и Кейси, 2017). Доколкото не става дума за военни стратегии, основани на информационни технологии, а по-скоро за прилагането на тези технологии като социални и комуникационни платформи със символни цели, това е акумулиране и реализиране на достатъчна сила. От друга страна, нараства и ролята на специалните разузнавателни служби на всички заинтересовани страни и техния провал или успех определя значимостта на съответния агент на международно ниво (Мойзес, 2015). Тезата, че европейските служби са се провалили, впоследствие се допълва с аргументи за цялостния неуспех на ЕС да се позиционира в този конфликт.

В рамките на географията, която фокусира арабска срещу еврейска кауза, Изток срещу Запад, петрол срещу вода, сунити срещу шиити, стратегията на достатъчната сила е единствената, която увеличава вероятността за просъществуване.

Анализът тук обаче изисква и по-детайлни вътрешни обяснения. Например активното участие на религията, тъй като дотогава в Близкия Изток, вътрешните противопоставяния в исляма не са били водещи за политиката на държавно ниво, а по-скоро външните противопоставяния с юдаизма и християнството. Отношението на медиите и тяхната идеологическа ориентация, която е преобладаващо в левия идеен спектър, подкрепата на средната градска класа за управляващия режим и военната подкрепа от армията и местни формирания увеличава отбранителния потенциал на достатъчната сила (Van Evera, 1999). В същото време за опозицията, подкрепяна от търговския капитал, остава стремежът към създаване на нападателен потенциал. От гледна точка на дефанзивния реализъм, това е по-скъпо и рисковано (Glaser, 2003). *Първо*, защото натрупването на сила винаги среща съпротива. *Второ*, защото всяко оспорване на установена власт може да бъде представено като опит за завладяване и съответно срещу него да се мобилизират морални аргументи. *Трето*, държавите и обществата винаги предпочитат статуквото пред разрушението, следователно носителят на статуквото винаги изглежда по-легитимен от носителя на разрушението. Самата идея за необходимостта от търсенето на вътрешни обяснения на политическото поведение също е част от идеите на дефанзивния реализъм (Snyder, 1991), като вътрешните обяснения обхващат по-широк исторически контекст, връщайки се до вре-

мето след Втората световна война, когато започва големият Близкоизточен конфликт, като конфликтният потенциал в Сирия се анализира от историческа гледна точка.

По отношение ролята на външните фактори, по-конкретно САЩ и ЕС, дефанзивният реализъм обяснява невъзможността им за превъзходство с това, че проектирането на сила на големи разстояния има висока цена и често не е предпочитан избор. Затова и действията са колебливи, забавени, без необходимия консенсус и категоричност. ЕС се фокусира върху хуманитарната помощ и има вътрешни противоречия по политиката си спрямо бежанците от региона, което го превръща в икономически желано място за бягство, но не и в лидер и източник на справедливост за непривилегированите членове на европейските общества. САЩ, от своя страна реагират с: война срещу тероризма, търсене на алтернативен път за природния газ, създаване на дъга на нестабилност от Афганистан до Южен Судан и с опит за глобализиране на НАТО към Индия и Бразилия. Като цяло, тънката червена линия, която води до пряка намеса е използването на химическо оръжие и всичко преди това е приемливо. Така САЩ остават в ролята на значим посредник в международните отношения, без легитимиращата функция на ООН, но и без твърде обхватни ангажименти, т.е. отново принципът на достатъчната сила в действие.

В заключение, дефанзивният реализъм дава възможно обяснение защо "ситуацията" в Сирия продължава толкова дълго време и от двете страни на фронтовата линия, независимо от цената, изразена в милиони бежанци и стотици хиляди жертви след Арабската пролет.

Офанзивен реализъм – съвременно състояние на регионалната среда на сигурност в Близкия Изток

Основаното стратегическо предписание на офанзивния реализъм е стремежът и натрупването на максимална сила (Mearsheimer, 2013). Целта на всеки участник в системата е запазване на териториална цялост и вътрешен ред, а постигането на максимална относителна сила е най-добрата защитна стратегия. Всяка страна може да ни нанесе вреда и ние никога не можем да сме сигурни в нейните намерения. Следователно единственият начин за гарантиране на териториалната цялост и за противодействие е развиването на нападателен потенциал, превъзхождаща сила и хегемонна позиция. Този нападателен потенциал се разбира като военен, като стратегия, техника, оперативност, мобилизация, значение на активните единици, структурата на сигурността.

В съответствие с тези първоначални допускания, подходът тук е приоритетно ориентиран към военно-политическите и военно-стратегическите

аспекти на регионално ниво, защото военният фактор придобива особено голямо значение за световната сигурност именно в резултат на ескалацията в Сирия. Идеята е, че геополитическите възприятия на външните за региона сили и на всички вътрешни субекти, които определят средата на сигурност са разнородни и трудни за прогнозиране (Labs, 1997). Освен това, революцията във военното дело от 80-те години на XX век насам създава очевидни предпоставки военните действия да могат бързо да се пренасят и надхвърлят регионалните си очертания (Lieberman, 1996). Това предполага, че единственият разумен и възможен отговор е развиването на военни сили, тяхното изпробване и изучаване. Именно това е основата на американската геостратегия в региона. Разбира се, по този начин максимумът, който би могъл да се постигне, е регионална хегемония, но тя би била достатъчна.

Русия отговаря с развиване на военния потенциал на руско-турско-иранското сътрудничество, което представлява неформален нов регионален комплекс за сигурност, който би могъл да има силни дестабилизиращи ефекти в региона. Затова на преден план излиза военното изучаване и планиране на специалните и военните операции с фокус върху ракетните войски и техния оперативен и тактически мащаб. Тук офанзивният реализъм намира потвърждение за това, че в международните отношения са важни само големите държави и рационалните изчисления винаги трябва да включват, как да не получим ответен удар при натрупване на сила (Elman, 2007). Колкото повече регионални важни участници има, толкова по-трудно постижими стават тези две неща. Това в крайна сметка води до регионална ескалация, изтощение и разпад на системата на сигурност, защото страната нападателят исторически в повечето случаи печели.

Освен това, развитието и поведението на заинтересованите страни в Близкия Изток отговаря на офанзивните реалистички аксиоми за геополитическата динамика. *Първо*, големината, преимущество в ресурсите и геопозиционното териториално преимущество способства за териториална експанзия. *Второ*, държавите които имат важно геополитическо положение в даден географски регион, при определени условия (кризи, вътрешна нестабилност) се разделят на автономни единици, извоюващи независимостта си на фона на геостратегическия хаос. А лидерите, които постоянно не вземат под внимание системните фактори, застрашават оцеляването на собствените си държави (Taliaferro, Lobell, Ripsman, 2009). *Трето*, такива държави, които се разделят поради вътрешна нестабилност, предизвикват кумулативни процеси на мащабна демонстрация на сила, изтощаване, подчинение и прекомерно разширяване, което от своя страна води до ресурсно пренапрежение и разпад.

В заключение, можем да кажем, че офанзивният реализъм дава идеи за разбиране на високите нива на ескалация в Сирия и известна песимистична

прогноза за това, че описаните по-горе процеси, обикновено водят до някакъв тип разрушаване.

Либерализъм – Сирийският поглед за Сирия и планът за нов Близък Изток

Либералният отговор на неореалистките позиции по проблемите на Сирия и Близкия Изток като цяло се съдържа в сирийската (на режима в Дамаск), местната гледна точка, т.е. подходът е отвътре-навън спрямо международните отношения.

В либералната рамка на анализ, мирът е резултат от благоденствие, образование, модернизация, оптимизъм и съобразяване с правото на самоопределение и самоуправление на всяка страна (Moravcsik, 2008). Отношенията са легитимни, когато са съобразени с международното право. Поведението се определя от предпочитанията на държавите, създаването на публични блага, моралните основания и устояването на натиска на злото, когато бъде идентифицирано. В борбата между доброто и злото самите морални постъпки (устояването на външен натиск) са възнаграждение.

Въпросът е, какво е това, което се случва в Сирия – революция, гражданска война, конспирация или световен сблъсък на територията на тази страна. Либералното допускане и аргументиране оправдава вътрешните процеси и обвинява външната намеса. Обяснението е поставено в рамката на справедливо-несправедливо, умишлено вредящо срещу невинно управляващо.

За да се случи революция е необходимо да има предпоставки, а такива в Сирия липсват. През 2010 г. тя е обявена за една от топ 10 дестинациите за туризъм в света. Страната е стабилна и икономически просперираща, светска, търговска и социална. Образованието и здравеопазването са безплатни, съществува религиозна и етническа търпимост. Има развит малък и среден бизнес, селско стопанство и инфраструктура. Управляващият режим се ползва с подкрепата на обществото.

Гражданската война противопоставя големи групи от обществото, които виждат бъдещето на страната си по различен начин и въпреки че медиите определят това, което се случва в Сирия, по този начин, сирийската позиция е, че това не е гражданска война. Това е война между крайните ислямисти и сирийския народ, като тези крайни ислямисти не са естествено явление в Сирия. Те са инфилтрирани отвън умишлено и систематично, дълго време и със съгласието и съдействието на специалните служби на европейските страни. Следователно в Сирия са "внесени" терористи, които да се опитат да свалят законното и легитимно управление на страната, т.е. това не е гражданска война, а конспирация.

Идеята за конспиративност винаги носи в себе си и своята либерална опозиция – на бунта и борбата срещу скритите центрове на власт, на устояването на малкия човек срещу голямата машина. И точно това успява да направи Башар Асад. Следователно той е герой. За либерализма е много важно в историята да има герои, защото само героите могат да победят злото (Weber, 2014). И историята на Сирия, която винаги е била обект на колониализъм и опити за разделяне, е основание за подобно предположение. След 1991 г., САЩ взимат стратегическо решение за нападане на редица "непослушни" режими в Близкия Изток, докато и когато СССР, после Русия е в стратегически по-слаба позиция. След 2001 г., САЩ имат оправданието (войната срещу тероризма), с което да започнат да осъществяват тази своя стратегия. Те планират създаването на кюрдска държава в части от Сирия и на сунитска държава (точно там, където се намират силите на ИДИЛ). Арабската пролет също е внесена и финансирана отвън с активната роля на Катар. Действията на САЩ включват изкуствено създаване и подкрепа на местна крайно религиозна опозиция. Като цяло в Близкия Изток тези, които Сирия нарича освободители, САЩ наричат терористи и обратно. Реално в Сирия няма леви или националистически партии, които да са автентична опозиция. Медиите също имат дестабилизираща роля, например, създават възприятие за това, че целият сирийски народ бяга от Сирия, което не е така. Дори може да се каже, че нещата в Сирия се развиват добре към момента на изказването на тази сирийска позиция (май 2018 г).

Освен конспирация, това, което се случва в Сирия, е и световен сблъсък между Запада и Изтока, между САЩ, които се стремят към еднополюсен модел и Русия, която се стреми да възвърне справедливостта и достойнството на Сирия. Поредицата от планове за нов Близък Изток включват глобализация, правова държава, партньорство с НАТО на местните режими, промяна на сегашните граници в региона, посредством създаване на държави на основата на културни и етнически граници, и като цяло дълбока промяна на региона. Тези планове и инициативи обаче срещат съпротива и реално се припознават като нападение. От друга страна, това, което се случва в Сирия е и световен икономически сблъсък, тъй като Башар Асад не позволява катарския газ да конкурира руския и не подкрепя безразборната либерализация на пазара по западен модел. Това е сблъсък и за предотвратяване на издигането на нов регионален хегемон заради идеите на Башар Асад да създаде интеграционна общност на четирите морета (Средиземно, Каспийско, Червено и Черно море), която да е от типа на ЕС.

Резултатът от този сблъсък е реализиране на либералната мечта. Сирия устоява на външния натиск, възстановява се, преминава през трансформация към създаване на условия за мир и справедливост. Русия присъства много силно в региона като противотежест на конспиративността и като га-

рант на международното право, защото моралните постъпки се възнаграждат, но това не е мотив за действие, а за спазване на правилата. САЩ губят морално право да мислят за доброто на другите народи и да имат монопол върху най-добрия начин за развитие на света.

В заключение, можем да видим *първо*, полярни прогнози от гледна точка на либерализма и от гледна точка на офанзивния реализъм – оптимизъм срещу песимизъм. *Второ*, очертава се сближаване на позициите между дефанзивния реализъм и либерализма по отношение ролята на малките участници и потенциала на отбранителните предимства.

Системна теория – Русия, Турция и кюрдският фактор в Сирия

Системната теория в международните отношения застава сякаш отстрани на политиката и се опитва да я представи като състояние и динамика на едно цяло и от гледна точка на цялото. Понятийните категориите, които този подход използва, са абстрактни и неутрални – не става дума за хора, а за потоци, държавата не е ценност сама по себе си, а само агент. Великите сили не са такива по призвание или природа, а заради структурен натиск (Karlan, 2005). Системата се определя от: (1) броя полюси; (2) видовете сили, които действат – на интегриране или на разпадане; (3) етапа на развитие, на който се намира системата – възход, упадък, трансформация; (4) технологиите, които очертават границата на системата – най-далечната точка във време-пространството, докдето системата може да изпрати управленски информационен сигнал, той да бъде разбран и да се получи разбираема обратна връзка (Natsuse, R. 2009). Езикът е неутрален, липсват оценки за това кой има правото или не да действа по определен начин. Формулират се сценарии и се оценяват вероятностите те да се случат.

От тази гледна точка Сирия се разбира само като точка на сблъсък в комбиниранието на три системни кризи. *Първо* е кризата на неолибералния капитализъм, който не дава отговори, но и не дава алтернативи (Гайзелбергер, (съст.), 2017). *Втората* криза е кризата на еднополюсния модел, който се установява след края на Студената война и Сирия е именно едно от местата, където този модел започва да се размива. *Третата* криза е преход към нова технологична парадигма или т.нар. "четвърта индустриална революция" (Шваб, 2016). Геостратегическото значение на тази трета криза е във военнопромишления комплекс. Исторически това е елементът от системата, който създава и изпробва новите технологии. Доналд Тръмп е представян като невъзпитан и груб човек за широката публика. Всъщност той е представител именно на военната индустрия в политиката на САЩ. Ролята на Русия в тази системна динамика е да устои на натиска и да запази многополюсния свят, което би дало по-голям шанс и за по-малките държави.

По отношение на Турция, системната логика предполага потенциал да се превърне в жертва на трансформирания полюсите сблъсък в Близкия Изток и на собствените си амбиции за регионална и глобална роля (Ралчев, 2018). Ердоган твърде често сменя тактическите си ходове, без да е ясна стратегията, която стои зад тях: (1) отворен към кюрдите, след това преминава към политика на репресии; (2) срещу Башар Асад е, но после му помага; (3) срещу Иран е, но после участва в оста Турция-Иран-Русия. Това са неясни информационни сигнали, които в системата могат да бъдат разпознати като грешка или като шум, или като нефункционален елемент. Наблюдава се загуба на доверие между Турция и САЩ, което може да доведе до интервенция или намеса за промяна на управлението, което означава период на дестабилизация. Така, върху незавършената системна трансформация се наслаждава и незавършената вътрешна трансформация на Турция. За региона, това не предвещава нещо оптимистично. Рано или късно ще има промяна на границите, ще има печелещи и губещи. Въпросът е как и дали ще бъдат компенсирани губещите.

От страната на тези, които все не успяват да спечелят засега могат да бъдат поставени кюрдите в региона. Значението на кюрдите в Сирия се определя от няколко фактора. Това са: (1) близостта на техните територии с Турция и Ирак, вкл. Кюрдското регионално правителство в Ирак; (2) успехите им в противопоставянето на ИДИЛ; (3) етническата доминация на кюрдите в Северна Сирия; (4) енергийните ресурси, които се намират в тези райони. Поради това кюрдите са разглеждани като заплаха за териториалния интегритет на Сирия. Те са заплаха и за Турция поради връзките си с политическите формирования на кюрдите от турската страна на границата. Ако разглеждаме само тази малка част от системата, тя е триполюсна и кюрдите са изолирани от другите двама агенти в системата, т.е. те са в най-неблагоприятната позиция. Освен това кюрдите като общност имат различни идеи за системното си бъдеще (националистични и конфедералистки) и множество центрове на политическо действие, което има системната склонност да разконцентрира подкрепата и да концертира съпротивата (Хаджиев, 2015). Като цяло, те са на кръстопът и без вътрешно консолидиране, адаптиране към най-близката среда и значима международна подкрепа, тяхната независимост е трудно постижима. Също толкова трудно постижимо обаче е и запазването на Сирия във вида отпреди войната.

В заключение, системният подход усложнява анализа до степен, в която можем подробно да опишем и схематично да прогнозираме. Прогнозите са неутрално-оптимистични и с много неизвестни, тъй като системата има и своя ненаблюдаема динамика и вътрешни взаимоотношения.

Неолиберализъм – Сирийският конфликт и ЕС

Неолиберализмът се опитва да преодолее трудностите пред международните взаимодействия чрез въвеждането на ролята на международните институции и организации. Техните функции се изразяват в това да създават дифузна и специфична реципрочност, сянка на миналото и сянка на бъдещето; и да гарантират преговорните процеси. Всъщност неолибералният анализ представлява анализ на достоверността, ефективността, взимането на решения и продължаващото съществуване на международни институции, независимо от това, дали все още успяват да решават проблемите, за които са създадени (Sterling-Folker, 2013).

Ролята на международните институции по Сирийския въпрос в лицето на ЕС и ООН по-скоро показва трудностите и слабостта им да формулират една ясна и единна позиция, да я представят и да я отстояват, както и да променят поведението си спрямо заетата позиция. Те не успяват да реагират, губят авторитет и светът свиква, че резолюциите на ООН в дългата история на Близкоизточния конфликт не се спазват или че ЕС може да има обща позиция, но не държи твърде много на нея. Тук проблемите са свързани не толкова с намирането на общи интереси, колкото с различните преразпределителни ефекти в конфликта между държавоцентризъм и транснационализъм и в заблудата, че правенето на бизнес предотвратява войната (Jackson, R., Sørensen, G., 2016).

ЕС е незабележим на практика в Близкия Изток, въпреки водещата роля на европейските страни по неговото проектиране в миналото. Декларира се призив към страните по конфликта да бъдат съдържани и сякаш не се забелязва, че в Сирия, вътрешната битка в исляма е комбинирана с удар и спрямо християнството, и спрямо международното право. Това съответства на неолибералното обяснение, че международните центрове на наднационални решения се пренаселват и износват (вж. повече в: Sandler, 1992), но остават устойчиви във времето поради разходите по тяхната радикална промяна, традициите и цената на историята (Hughes, 1994; Stein, 1982).

От друга страна, изолационизмът на ЕС може би е логичен, ако приемем идеята, че западната цивилизация в момента е в период на трансформиране и надграждане и има много свои вътрешни противоречия (например, универсалната срещу либералната философия, демокрацията, мирът между религия и светска власт и др.), с които да се справи и известно затваряне за проекции навън е разбираемо и необходимо.

В заключение, неолибералната позиция тук се доближава до тази на дефанзивния реализъм за това, че в Сирия най-големият губещ се оказва ЕС и за вътрешните съпротивителни сили и необходимостта от натрупване на достатъчна сила и отбранителен потенциал, а не задължителна експанзия

навсякъде и по всяко време. ЕС губи амбиции, визия, капацитет и желание за общо действие на регионално или глобално ниво, опитвайки се да запази европейското нещо – идентичността, ценностите, благоденствието, мира. Когато човек или общност са поставени пред избор, дори да не изглежда разумен, изборът винаги отразява това, което се възприема и усеща като жизнено важно за човека и общността.

Конструктивизъм – Ислямът, бежанците и пропагандирането на война по смисъла на Наказателния кодекс

Ако езикът е измислен, за да не се разбираме помежду си, по думите на древногръцки философ, то международните отношения са идеалното поле за изява. За конструктивизма политиката и отношенията са именно актове на комуникация и взаимно разпознаване и убеждаване. В социалния и политическия свят не съществува нищо предварително (освен държавата) преди да е било обсъдено. Нормите в международните отношения са резултат от въображение, ценности, иновации, практики, приятелство, реч. Целта все пак е да накараме езикът да ни помогне да се разберем (Weber, 2014).

Не можем да се борим с едно явление, за което считаме, че е отрицателно, ако не сме го дефинирали точно, ясно и недвусмислено. Обикновено публичното говорене и представяне на значими за света проблеми се концертира в два аспекта. *Първо* се прави различен прочит на ситуацията и действията на големите и малки регионални и глобални сили. Представяното обаче е лишено от обективност и мисловната дейност е заета предимно със спекулации. *Второ*, формулират се последиците за мира, реда, стабилността. Интересът и в този случай изкривява възприятията, като това не се прави с цел обвиняване или оневиняване на участниците, а с цел подготовка на масовото съзнание за последващи политически действия. Лансират се преобладаващо апокалиптични картини и заплахи.

Сирийската криза е пример и за двата аспекта на публичното говорене. В България са езиково артикулирани две "плашила": (1) бежанската вълна от Сирия, която ще ни залее; (2) ислямският радикализъм, който идва с бежанската вълна. И двете заплахи нямат реална почва, но служат за създаване на проект за изменение на три члена на Наказателния кодекс (НК). От приемането на НК през 50-те години на XX век до 2004 г. реално няма съдебна практика по четири негови члена – 108, 162, 164 и 407. Чл. 108 се отнася до пропагандиране на фашистка и антидемократична идеология, на тероризъм и насилствена промяна на конституционния ред. Членове 162 и 164 се отнасят до проповядване на омраза на национална, етническа и религиозна основа. Чл. 407 е за пропагандирането на война. След 2004 г. в съдебна зала влиза поне по едно дело годишно, има една осъдителна присъда и отказ за

образуване на разследване поради липсата на състав за престъпление. Мотивите на съдебните решения и присъди са достъпни в интернет и от тях може да се направи извод, че съществуват сериозни проблеми на експертиза в практиката. На съда му липса знанието. То идва от службите, разследващите органи и вещите лица, които биват натоварени с голяма отговорност, защото от другата страна на правосъдието винаги има конкретно човешко същество и това не бива да се забравя. По повод на Сирийската криза публичното съзнание е залято с неверни квалификации на тероризъм, ислям, салафизъм, халифат и война. А това са понятия с определено правно съдържание, а не само с политическа символика.

В заключение, когато се опитваме да регулираме бежански потоци и трафик на хора и да прогнозираме, какво ще се случи в Сирия е важно знанието, защото манипулациите са повече. И двете обаче (знание и манипулации) са социално конструирани и се подчиняват на принципа "и така нататък", т.е. човешката история ще се повтаря, променя и продължава.

Заклучение

В Троянската война има хубава жена, любов, преданост, предателство, остър одисеев ум и ахилесова пета. Историята е стройна, съразмерна и има поука – древногръцкият идеал за красота. От своя страна теоретичният анализ на темата и говоренето за Сирия показва три неща. *Първо*, теориите на международните отношения са по-вплетени в практиката, отколкото обикновено изглежда. *Второ*, международните отношения много приличат на съревнованието между древногръцките богини за това, коя от тях е най-хубава. И *трето*, по тази аналогия явно въпросът за красотата никога не бива да бъде подценяван, защото красотата е въпрос на чест, а в Сирия много са заложили своята.

Бележки:

[1] Проф. д-р Георги Генов е ръководител на катедра "Международни отношения" в УНСС за периода 1991 – 2002 г. и 2007 – 2015 г., експертно международна и национална сигурност и един от създателите на българската школа по международни отношения.

[2] Мохамед Ибрахим е председател на Асоциацията на сирийците в България.

[3] Д-р Адел ел Шихауи е журналист и експерт по Близкия Изток.

[4] Д-р Радослав Бонев е преподавател във ВА "Г. С. Раковски".

[5] Проф. д-р Нако Стефанов е преподавател в СУ "Св. Климент Охридски".

[6] Доц. д-р Пламен Ралчев е зам. ръководител на катедра "Международни отношения" в УНСС и един от активните български изследователи на съвременна Турция.

[7] Проф. д-р Махмуд Ал-Арабо е преподавател в университета "Салахадин" Ербил/Ирак.

[8] Доц. д-р Боян Хаджиев е преподавател в катедра "Международни отношения" в УНСС и един от активните български изследователи на Близкия Изток.

[9] Проф. д-р Динко Динков е ръководител на катедра "Международни отношения" в периода 2003 – 2007 г., експерт по европейски въпроси и външна политика и един от създателите на българската школа по международни отношения.

[10] Д-р Милко Василев е арабист, специалист по анализ по националната сигурност, о.з полковник.

Референци:

Гайзелбергер, Х. (2017), Големият регрес. Международен дебат за духовната ситуация на времето, КХ, С.

(Gayzelberger, H. 2017, Golemiyat regres. Mezhdunaroden debat za duhovnata situatsia na vremeto, KH, S.)

Лъкет, О., Кейси, М. (2017), Социалният организъм, Кръгзор, С.

(Laket, O., Keysi, M. 2017, Sotsialniyat organizam, Kragozor, S.)

Мойзес, Н. (2015), Защо властта не е онова, което беше: от управителните съвети до бойните полета, от църквите до държавите, Изток-Запад, С.

(Moyzes, N. 2015, Zashto vlastta ne e onova, koeto beshe: ot upravitelnite saveti do boynirte poleta, ot tsarkvite do darzhavite, Iztok-Zapad, S.)

Ралчев, Пл. (2018), Възможна ли е криза на идентичността в "ердоганизирана" Турция, Научни трудове на УНСС, том 1, с. 295-309.

(Ralchev, Pl. 2018, Vazmozhna li e kriza na identichnostta v "erdoganizirana" Turtsia, Nauchni trudove na UNSS, tom 1, s. 295-309)

Хаджиев, Б. (2017), Конфликтни рефлексии, Авангард, С.

(Hadzhiev, B. 2017, Konfliktni refleksii, Avangard, S.)

Хаджиев, Б. (2015), Сами сред вълци: възможна ли е независима кюрдска държава в Северен Ирак, Геополитика, бр. 2, с. 92-97.

(Hadzhiev, B. 2015, Sami sred valtsi: vazmozhna li e nezavisima kyurdska darzhava v Severen Irak, Geopolitika, br. 2, s. 92-97)

Шваб, Кл. (2016), Четвъртата индустриална революция, Хермес, С.

(Shvab, Kl. 2016, Chetvartata industrialna revolyutsiya, Hermes, S.)

- Baldwin, D. (2013), *Power and International Relations* in: Carlsnaes, W., Risse, T. and Simmons, B. (eds.) *Handbook of International Relations*. Los Angeles, CA–London–New Delhi–Singapore–Washington, DC: SAGE Publications.
- Elman, C. (2007), *Realism in: Griffiths, M. (ed.) International Relations Theory for the Twenty-First Century. An Introduction*. London and New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Glaser, C. (2003), *The Necessary and Natural Evolution of Structural Realism* in: J. Vasquez and C. Elman (eds.). *Realism and the Balancing of Power: A New Debate*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hatsuse, R. (2009), *International System* in: Sekiguchi, M. (ed.) *Government and Politics Encyclopedia of Life Support Systems*, Oxford: Eolss Publisher, vol. 2.
- Hughes, B. (1994), *Continuity and Change in World Politics. The Clash of Perspectives*, NJ: Prentice Hall.
- Jackson, R., Sørensen, G. (2016), *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Sixth edition. Oxford: Oxford University Press.
- Kaplan, M. (2005), *System and Process in International Politics*, ECPR Classics Series, Series Editor Ware, A., Oxford: ECPR Press
- Labs, E. (1997), 'Beyond Victory: Offensive Realism and the Expansion of War Aims.' *Security Studies*, No. 6, pp. 1–49.
- Lieberman, P. (1996), *Does Conquest Pay: The Exploitation of Occupied Industrial Societies*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Mearsheimer, J. (2013), 'Structural Realism' in: Dunne, T., Kurki, M. and Smith, S. (eds.) *International Relations Theories. Discipline and Diversity*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, pp. 77-93.
- Moravcsik, A. (2008), *The New Liberalism* in: Christian and Duncan Snidal, D. and Reus-Smith Ch. (eds.) *The Oxford Handbook of International Relations*. Oxford and New York, NY: Oxford University Press, pp. 234–245.
- Sandler, T. (1992), *Collective Action: Theory and Applications*, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Snyder, J. (1991), *Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambitions*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Stein, A. (1982), *Coordination and collaboration: regimes in an anarchic world*, *International Organization* 36/2 (Spring), pp. 300-324.
- Sterling-Folker, J. (2013), *Neoliberalism* in: Dunne, T., Kurki, M. and Smith, S. (eds.) *International Relations Theories. Discipline and Diversity*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, pp. 116-124.
- Taliaferro, J., Lobell, S., Ripsman, N. (eds.) (2009), *Neoclassical Realism, the State and Foreign Policy*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Van Evera, S. (1999), *Causes of War: Power and the Roots of Conflict*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Waltz, K. (1979), *Theory of International Politics*. London: McGraw Hill; New York, NY: Random House; Reading, MA: Addison Wesley.

Weber, C. (2014), *International Relations Theory: A Critical Introduction*. Fourth edition. New York, NY: Routledge.

"ХУБАВАТА ЕЛЕНА" НА БЛИЗКИЯ ИЗТОК – СИРИЯ ПРЕЗ ТЕОРИИТЕ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Резюме

Основната цел на статията е да представи аналитична рефлексия на научен разговор, проведен под формата на конференция. Статията е структурирана по две измерения. *Първо*, това са темите на основните изказвания и застъпените в тях позиции. *Второто* са теоретичните направления в изследването на международните отношения, към които темите и позициите могат да бъдат отнесени и да се провери обяснителната сила на теориите. *Дефанзивният реализъм* дава възможно обяснение защо "ситуацията" в Сирия продължава толкова дълго време. *Офанзивният реализъм* дава идеи за разбиране на високите нива на ескалация в Сирия. Позициите между дефанзивния реализъм и *либерализма* се сближават по отношение ролята на малките участници и потенциала на отбранителните предимства. *Системният подход* усложнява анализа до степен, в която можем подробно да опишем и схематично да прогнозираме. *Неолибералната* позиция се доближава до тази на *дефанзивния реализъм* за това, че в Сирия най-големият губещ се оказва ЕС. *Накрая*, когато се опитваме да прогнозираме, какво ще се случи в Сирия е важно знанието, защото манипулациите са повече. И двете обаче (знание и манипулации) са *социално конструирани* и се подчиняват на принципа "и така нататък", т.е. човешката история ще се повтаря, променя и продължава.

Ключови думи: международни отношения, хегемония, дипломация, насилие, тероризъм, война.

JEL: D74, F50, F51

"HELEN OF TROY" OF THE MIDDLE EAST – SYRIA SEEN THROUGH THE THEORIES OF INTERNATIONAL RELATIONS

Evgenia Vasileva*

Abstract

The main objective of the article is to present an analytical reflection on a scientific conversation, carried out in the form of a conference. The article is organized around two different dimensions. *One dimension* is formed by the themes and main positions of the given speeches. *Another dimension* is shaped by the exact theoretical approaches for research on international relations, to which the themes and positions may be addressed, and assessing the explanatory power of the theories. The *Defensive realism* gives a possible explanation of why the "situation" in Syria continues for so long. The *Offensive realism* provides insight about understanding the high levels of escalation in Syria. The positions between *Defensive realism* and *liberalism* overlap on the role of small actors and the potential advantages of defense. The *system approach* complicates the analysis and helps to describe in detail and schematically predict. The *neoliberal* position is close to the *Defensive realism* that in Syria the EU is the biggest loser. *Finally*, while we make a trial to predict what will happen in Syria, to have knowledge is important due to the existence of many manipulations. However, both (knowledge and manipulation) are *socially constructed* and obey the principle of repetition like in the words "and so on", in other words, the human history will repeat, change and continue.

Key words: international relations, hegemony, diplomacy, violence, terrorism, war.

JEL: D74, F50, F51

* Evgenia Vasileva, Assoc. Prof., PhD, Department of International Relations, University of National and World Economy, Sofia, email: evgenia.vasileva@unwe.eu